

Ferenczi Zoltán

HOL VESZÍTETTÜK EL A TÖRTÉNETÜNKET?

Gondolatok a reformáció tükrébe pillantva

Történetvesztett nép lettünk.

Miközben számos szoboravatás, templomfelújítás, impozáns ünnep és díjátadás tanúskodik a centenárium közeledtéről, addig mindazok, akik szívügyüknek gondolják a reformáció szellemi örökségének megőrzését, újra és újra beleütköznek a kérdésbe: mit is jelent a 21. század küszöbén, itt, Kelet-Közép-Európában, nemzetünk kulturális egy- és sokszínűségében a reformáció értékvilága. A válaszok közötti eligazodást az is bonyolítja, hogy egészen ellentétes érték- és érdekcsoportok képviselői emelik fel a szavukat a 16. század nagyjainak örököseiként. Árnyalja a képet továbbá az is, hogyha tágtítjuk a horizontot, és pillantást vetünk más népekre, országokra, kultúrákra. Ha valaki veszi a bátorságot – mert ehhez bátorság kell –, és túllát az Öreg Kontinens határán, bepillant az Újvilágba, a közel- és távol-keleti, valamint afrikai egyházak életébe, drámai kontraszttal fog találkozni.

Amikor az Egyesült Államok ateizmusának egyik fellegrárában, Chicagóban járhattam, meghökkentő kettősséggel találkoztam. Míg az ottaniak vészharangot kongattak a „Krisztus utáni korszak” beköszönte okán, addig én olyan virágzó keresztyénséget pillantottam meg ebben a „tragikus hanyatlásban”, amelynek csak a szilánkjai is jelentős átalakulást eredményeznének a mi kultúránkban. Meghökkentő volt találkozni az adakozás felelősségével, vagy megérteni az USA sokat vitatott közel-keleti politikájának teológiai vonatkozásait. Egyre érdekfeszítőbbé vált Stephen Hawking (az ateizmus pápájának) multiverzum-elmélete is, amely végső soron az ominózus és megfoghatatlan M-elmélettel mégiscsak az istenkérdésre keres válaszokat. Ebben a városban működik a világ egyik legnagyobb gyülekezete, a Willow Creak, amely vasárnaponként forgalmi dugót okoz a nyolcsávós autópályán rendőri forgalomirányítás ellenére. De ami talán a legjobban meglepett, azt a mélyszegénység „no go” zónájában láttam: három baptista templom hívogatta a híveket egymás tőzsomszédságában, ugyanabban az utcában. Ez is az amerikai ateizmus.

Ott értettem meg valamit, amit itt, Európában soha nem tudtam volna megfogalmazni: amíg Amerikában mintha az ateizmus is keresztyén alapokon működne, addig nálunk olykor mintha még az egyházaink működésében is a marxizmus ismertetőjelei lennének beazonosíthatók.

Amíg az ugyancsak szekularizálódott Lajtán túli hétköznapi emberek látják az egyház hasznát (lásd például szociális ágazat), addig a rendszerváltó országainkban egyre komolyabb akadállyá válik az egyház számára önmaga értelmezhetővé tétele.

Talán itt rejlik a gyökere az egyházaink bizonyítási kényszerbe burkolózott heroikus erőfeszítésnek. Féltő ijedség és tisztelet ébred annak láttán, ahogy egy-egy lelkész az önsorsrontás határát súrolva áll bele a terhek igájába – családjával, gyermekeivel együtt.

Ám olykor mintha ezek az erőfeszítések is szétmállának egyházaink önértelmezésének őrlődésében. „Nemrégiben egy, a közéletben régóta magas pozícióban ténykedő, elkötelezett református egyháztag így fogalmazott: a református egyház a Kádár-rendszer utolsó feltöretlen zárványa a magyar társadalomban. Lehetséges ez annak ellenére, hogy a mi lelkületünk, a református lelkület diametriális ellentéte annak? Nem annak ellenére – éppen azért lehetséges! Ismert, szörnyű kép a rabé, aki egy idő után szeretni kezdi brutális börtönőrét, sőt, végül már azonosul vele, saját magával szemben is őt képviseli.”¹ Ugyanilyen izgalmas dilemmát vet fel a református egyházban az a püspöki rendszer is, amely nemcsak a reformáció értékvilágától idegen, de még a Bibliától is, s ellentmondásossága csak nagy gondolati ívek megtételével tompítható. (Tudjuk, hogy kényszerű egyházszervezeti változtatás megjeleneése az ellenreformáció utáni időszakra tehető. A püspöki rendszer célja az volt, hogy a katolikusok mellett az evangéliumi hitű egyházak is tárgyalóképesek legyenek az uralkodóval.) Az episzkopalizmus jelenkori idegenszerűségét mi sem ábrázolja jobban, mint a Magyarországi Református Egyház jelenlegi zsinat lelkészi elnökének tizenöt évvel ezelőtti első püspöki programja, mely gerincét épp e rendszer felszámolása képezte – óriási támogatottság mellett.

Ez is a reformáció komolyan vételének része...

Eközben, amíg az európai „keresztyénség” haldoklásáról egyre lehangolóbb közérzet és adatsorgyűjtemény árulkodik, addig a világ más kontinensein virágzó krisztuskövetéssel találkozunk. Mi több, gyakran robbanásszerű egyházi ébredést látunk. Egy indiai lelkész, aki tucat-

1 ZALATNAY István, *A magyar református lelkiség jövője*, Sárospataki füzetek 21. (2017/1.), 86.

nyi gyülekezetet vezet, fogalmazott így: „Nem tudunk lépést tartani a Szentlélekkel.” Mindezt pedig egy olyan országban, ahol a Krisztuskövetés gyakran von maga után radikális kiközösítést, amely munkanélküliséggel, az élelmiszerforrások vagy ivóvízkészlet elzárásával is együtt járhat. De megemlíthetjük a kopt mártírok esetét is (rögtön hozzátevé azokat a tízezreket, akiknek mártírságáról semmit sem mondanak az európai hírcsatornák), akik ha megtagadták volna a Krisztusba vetett hitüket, még mindig életben lehetnének. Emlékezzünk meg a nigériai Boko Haram-diktatúra tragikus népiirtásáról is, amelyek során a diktátor pribékjei ezerszámra mészárolják le manapság is a keresztyén családok férfi- és nőtagjait, valamint gyermekeit. Lássunk túl a médiumok egyszer használatos reklámvilágán, halljuk meg azoknak a százezreknek, millióknak segélykiáltását a világ többi tájáról, akiket munka- és haláltáborokba hurcolnak, nyilvánosan kivégeznek, elletetlenítenek, megkínóznak pusztán azért, mert keresztyének lettek.

Amikor a reformáció ünnepére gondolok, bennem egyre hangosabb az a hang, amely túlmutat a református egyház intézményes határain. Jóllehet szilárd meggyőződése, hogy az a teológia, amelyet református vagy presbiterianus néven ismert meg a világ, közelebb visz a Szentírás által felmutatott evangéliumi hit világához, és szent büszkeséggel tölt el Kálvin újrafelfedezése Amerikától a Távol-Keletig, mégis az az alap, amelyre építve magam református lehetek, elsősorban az élő Istennel való kapcsolatban gyökerezik. A közösségvállalás szintjén így legelőször azokkal, akik szeretik és követik Jézus Krisztust, s csak ezután a keresztyénség szűkebb családjával, a számomra legfontosabb felekezettel, a református egyházzal. Mert mi, reformátusok is katolikusok vagyunk, csak nem rómaiak. [A görög *kat'holosz* szó eredeti jelentése: egész szerinti, az egész világra kiterjedő.] Ez pedig felelősséget is jelent. Azok felé is, akik a világ más táján követik az Urat, nem ritkán – ahogy jiedt leleplezettséggel meg kell vallanom – sokkal hitelesebben, mint én.

Ma az Isten történetével (*missio Dei*) foglalkozó teológusok egyhangúlag vallják, lejárt az a kor, amelyben az európai keresztyénség vallási exportja hitelesen képviselhető lehetne.² Félek, ma már sokkal inkább nekünk kell „visszatanulni” a keresztyénséget Távol- és Közel-Keletről, meg Afrikából. Felforgató volt az első alkalom, amikor ez a mondat megfogalmazódott bennem. A reformáció ünnepén nem tudok elvonatkoztatni ettől a gondolattól.

2 David BOSCH, *Paradigmaváltások a misszió teológiájában*, Harmat-PMTI, Budapest, 2005.

A távoli testvéreimre gondolva újra és újra felteszem a kérdést: vajon mi az az erő, mely miatt mégis megéri vállalni ezt az áldozatot? Mi az, ami egy ember életében erősebb és fontosabb, mint a saját élete?! Különösen is megterhelő ez a kérdés a pazarlás általunk is ünnepelt kultúrájában, amelyben a fogyasztás olyan mélyen ágyazódik bele az időbe zárt világunk birtokolni akarásába, hogy teljesen megfélekedzik arról, hogy milyen törekeny is az élet. Egy-egy családi gyász eset alkalmazásával gyermekem rémülettel szembesülünk ezzel. Amikor kényszerűen odaállunk az élet és halál mezsgyéjére, babonás fogadkozások között ígérünk meg mindenfélét annak, akit mások Istennek hívnak, majd szorongva rohanunk vissza a szerzés és birtoklás örömeinek világába a halál száműzésének kimondatlan vágyával. Van-e több, mint amit fogyasztunk...? A mindszentek előestéje – merthogy október 31-ét követő nap „mindenszenteké” – e kérdés belső feszültségére is rámutat.

A reformáció centenáriuma lehet, ünneprontó ez a gondolat. Ám ha az ünnepet [üdv'napot] komolyan gondoljuk, akkor szabadok lehetünk arra, hogy abban többet keressünk, mint ami a képek és szobrok vagy pályázatok világában megragadható. Ha bepillantunk a történelem Nagy Tanítómestere még résnyire nyitva hagyott műhelyébe, a reformáció ünnepén azzal a kérdéssel kell szembenéznünk: mi az, amit elveszítettünk ebben a fél évezredben? Ugyanis amit elveszítettünk, az forgatta fel gyökerestől a 16. századi Európát. A reformáció tükrébe pillantva épp annak az erőnek a hiánya fog visszaköszönni, amely korunk közel- és távol-keleti, valamint afrikai keresztyéneit valódi bizonyágtévökké [a szó eredeti, bibliai jelentése szerint: *mártírokká*] teszi.

Témánk szempontjából az egyik legizgalmasabb és legmeghatározóbb teológus, Leslie Newbiggin, több helyen is³ megfogalmazza azt a mélyebb okot, amely az egyházak elvilágiasodásához vezetett. Egészen a *cogitó*ig érdemes visszamennünk.

Az addig soha nem látott tragikus veszteségekkel záródó harmincéves háborúban önkéntes katonaként szolgáló Descartes választ akart találni a tulajdonképpeni első világháború legnagyobb ellentmondására: miként lehetséges az, hogy az ellenséges országok papjai ugyanannak az Istennek a nevében áldják meg a fegyvereket és katonákat azzal a küldetéssel, hogy lemészárolják hittestvéreiket. Descartes dilemmája nem söpörhető az asztal alá, és nem fogható az egyház erejét meggyengíteni akaró elvilágiasodó értelmiség ármánykodására. Bár

3 Leslie NEWBIGGIN, *Foolishness to the Greeks. The Gospel and Western Culture*, Cambridge, UK, 1998.; Leslie NEWBIGGIN, *Evangélium a pluralista társadalomban*, Harmat, Budapest, 2006.

mi, lelkészek, szeretünk úgy visszapillantani a felvilágosodás korára, mint amelyben az ember istennélküliségre való törekvése körvonalazódik, néha nem árt szembenézni azzal, hogy ez a korszak egy újszerű teológiai kísérlet volt.⁴ Newton, Pascal és sokan mások Descartes-hoz hasonlóan Isten teremtő valóságát kutatták a maguk területein.

Ám ahogy akaratlanul is az ember kerül a középpontba, az objektív és szubjektívabb tudás egyre jobban összegubancolódik, korunkra a bizonyítékokon alapuló tudás mágikus tekintélyt kap, s a tények és értékek (ez utóbbi tulajdonképpen a vallás) élesen szétválnak, s ez utóbbi a ma embere a magánszférába száműzi. Newbigin az alapproblémát abban látja, hogy az egyházak elkezdtek mindezt kiindulási pontként elfogadni, nem vették észre, hogy ezen az ösvényen csak vesztes csatába indulhatnak. A két fal (a Bastille és a berlini) leomlása között – ahogy a neves oxfordi professzor, Alister McGrath⁵ szellemes képpel szemlélteti a felvilágosodás és posztmodern közötti szellemtörténeti ívet – tovább árnyalódik a kép a kelet-közép-európai változásokkal. Amikor visszapillantunk a mögöttünk lévő fél évezredes útra, ezt a bennünket meghatározó szellemtörténeti ívet kellene együtt látnunk. Ugyanis mintha szem elől tévesztettük volna a történetünket, és azt, amiért itt vagyunk.

Mi, lelkészek, szívesen korholjuk a világot az elvilágiasodás látványos és ragacos bűnei miatt. De vajon mi magunk képesek vagyunk-e megjeleníteni azt a másik értékvilágot, amelyre nézve érdemes hátrahagyni ezt az ingoványost? Vajon nem magunkat ítéljük-e el, amikor mások felett ítélkezünk? Vajon nem az-e az elvilágiasodás, amikor az egyház döntési folyamataiban egyre kivehetőbbé válik az adott társadalom érdek- és értékválasztása?

Talán épp a reformáció ünnepe teszi különösen is kontrasztossá azt a teológiai látásmódot, amely a mennyiségek növeléséből (sok keresztség, sok konfirmáció, sok egyháztag stb.) akar egy sajátos minőséget – egyházat – megjeleníteni. A mennyiségek növelésétől minőségi változást váró letűnt filozófia (amit marxizmusnak neveznek) hátterével még hangsúlyosabban harsan fel a reformáció nagy kérdése: mitől egyház az egyház?

Fájón izgalmas rápillantani erre. Hiszen hazánk szellemtörténetében a reformáció olyan meghatározó dinamikát jelenített meg, amely talán soha nem látott társadalmi átalakuláshoz vezetett a kultúra, a tudományok, a művészetek, a közoktatás, a közélet, a társadalmi szerepek

4 David BOSCH, *Believing in the Future. Toward a Missiology of Western Culture*, Trinity Press International, Pennsylvania, 1995.

5 Alister McGRATH, *Az ateizmus alkonya*, Szent István Társulat, Budapest, 2008. 11–14.

területén – hogy a teljesség igénye nélkül csak a legismertebbeket citáljuk. Ebben az euforikus átalakulásban hazánk 90%-a lett reformált hitűvé a 16. század végére, mikor Rudolf – uralkodásának megkezdésekor – már mindössze három római katolikus főnemesi családdal találkozhatott, de a köznemesi és polgári családok között is csak elvétve akadt egy-egy római hitű.

Mindez akkor válik igazán sokatmondóvá, amikor kiemeljük a „reformáció” kifejezést a hitújítás meghatározásának hamis jelentésudvarából, és visszatesszük annak eredeti „vissza-formálás” értelmébe. Ugyanis a reformáció nem akart egyházszakadást. Luther számára elképzelhetetlen volt, hogy a római katolikus egyház feje tudott volna az egyház döbbenetes méreteket öltő pénzügyi és hatalmi visszaéléseiről.

Ám amikor a pénz és a hatalom jobban meghatározza az intézményes egyház viszonyrendszerét, mint a küldetése, valamit végzetesen elveszít. S erre a veszteségre nem könnyű rápillantanunk.

Mennyivel biztonságosabb az ünneplés. A nép készülődik is. A mindenszentek napja előestéjén, ahogy akkoriban a nagy tudományos tételeket közreadták, Luther is közzéteszi tételeit. Így kerül a 95 pont a wittenbergi vártemplom kapujára. A tömeg pedig sereglik az ünnephez.

Ünnepeljünk hát! Van is okunk rá. Van okunk belefeledkezni az évszázadok diadalittas hangulatába. Meg aztán valljuk meg, az ötödik centenárium mézámoros hangulatában ideig-óráig végre megfelelkezhetünk jelen korunk kiábrándító valóságáról is. Ám az ünneplésben, a hömpölygő tömegben néhányan fennakadnak a 95 tétel némelyikén: vajon nem temettek-e maga alá bennünket is nagy bálványszobrai?

Ünnep van. De vajon nem olyan ünnep-e ez, mint Ezékiásé? Ezékiás király idejére Mózes rézkígyója (4Móz 21,4–9) – amely akkor és ott, mindent felforgató és életadó jel volt – mételyező bálvánnyá vált, amelyet végre össze kellett törni (2Kir 18,4). Isten népe beleragadt az *esemény* „tömjénezésébe” – ahogy a szentíró fogalmaz –, s eközben elveszítette magát a *történetet*.

Talán csak túlélni akarunk. Pedig Isten nem fogja számon kérni tőlünk a statisztikai adatainkat, sem az intézményrendszerünk nagyságát, vagy a hittanórák számát, a választói névjegyzékeket, a költségvetési adatokat, a népegyházi mutatóinkat, még a konfirmandusaink számarányszámát sem. Isten egyetlen dolgot kér majd számon tőlünk: a hűségünket. Ugyanis mindaz, amit a növekedés oltárán a siker reményében mágikus révülettel feláldozunk, nem kizárólagos jelei az áldásnak.

Különös, hogy a mi egyházi kultúránkban csak a gyülekezet létszámának szaporodása jelenik meg „áldásként”. A csökkenés – amely lehet a minőségi elköteleződés jele is, ahogyan azt a gyülekezetépítéssel foglalkozó teológusok leírják – már nem. Mert a sok lett a „jó” és a kevés pedig a „rossz”.

Fontos észrevennünk, hogy a Bruce Barton múlt századelőn írt művében⁶ gyökerező sikerteológia (*prosperity theology*) sok megnyilvánulásában hasonlít a kelet-közép-európai növekedést óhajtó egyházi törekvések megnyilvánulásaihoz, ám ez a szemlélet egészen más kiindulási ponttal, értékvilággal és célkitűzésekkel rendelkezik. Míg az amerikai „businesskereszténység” az áldás jelét látja a növekedésben, éppen ezért radikálisan ragaszkodik az értékeihez (például hitvallások, teológiai színvonalasság, lelkészek és presbiterek felkészültsége, szolgálata, az Istentől elkért látás stb.), addig mintha mi úgy látnánk, hogy a növekedés elérésével *teremthetünk* értéket. Ezért oly gyakori a mi missziói felfogásunkban az a gondolat, hogy mi szeretnénk *rávenni* embereket arra, hogy templomba jöjjenek.

Nem vitatom, hogy nincs ebben semmi rossz szándék. Sőt! Ám Jézus nem azzal küldi el az Övéit, hogy „*menjetekek el, és legyetek sokan*”, hanem hogy „*menjetekek el és tegyetekek tanítvánnyá minden népeket*” (Mt 28,20).

Annak kifejtése, hogy miként lehet értelmezni a népek [*τα εθνη*: etnikumok] kollektív jelentését, nemcsak az individualista kultúránk gondolati horizontját haladná meg, hanem e tanulmány kereteit is. Ám korunk keresztényei nem mindig szembesülnek azzal sem, hogy a tanítvánnyá válás olyan szintű attitűdváltást jelent, amelyet még a magunk életében sem vagyunk képesek megjeleníteni, nemhogy másokéban. Az eredeti ógörög szövegben éppen ezért nincs is ott a „*tegyetekek*” kifejezés! A szentírás betű szerint annyit ír, „*tanítványozzatok*” [*μαθητευσατε*]. Ez a parancs megerősíti azt az Írást átszövő általános tanítást, amely szerint az egyház lényege az a titokzatos Istenre hangolódás, amelyben különös csodaként a transzcendens [a tapasztalhatón túli] elkezd tapasztalhatóvá válni. A hitnek ez a kegyelmi csodája nem imitálható emberi erőfeszítésekkel. Ugyanis a misszió nem térítés (nem az a célja, hogy *rávegyünk* embereket valamilyen vallásos aktivitásra), hanem küldetés...

Itt feszül egymásnak a ránk bízott örökséggel összefüggő kétféle értelmezés, s nyomja rá bélyegét az egyházak életének mindennapjaira. Nem is olyan egyszerű kérdés, hogy mi is az a tradíció, amit tradálni

6 Bruce BARTON, *The Man Nobody Knows*, Braunworth & Co., New York, 1924.

(továbbadni) kell. Jézus ugyanis nem egyházat hoz létre – pláne nem egy intézményrendszert –, hanem egy olyan közösséget, amely érti, éli és továbbadja az Ő üzenetét a világban. Ám a Krisztus-követők évszázados történetében újra és újra összemosódik a hagyomány és a szokás, és nem ritkán ez utóbbi kerekedik felül.

A reformáció mai örököseinek ez épp olyan nagy kísértése, mint a korabelieknek. Vajon mi az, amire eredeti örökségként tekintünk, amelynek megőrzésére vállalkozunk? Ezért az egyház – különösen a reformáció egyházai – nem hivatkozhatnak az évszázadok óta felhalmozott kulturális kincsekre, énekkincsekre, épületekre, még akkor sem, ha ezek impozáns önvalójukban valóban tiszteletet parancsolnak. Az egyház hagyománya nem lehet más, mint az, amit Jézus az apostolokra bízott. Ezt kell „beleélni” az adott kultúrába úgy, hogy Isten országának megjelenése mindenki számára érthető és jól érthető legyen.

Itt jelenik meg a mindenkori egyház egyik legfájdalmasabb kérdése: melyik a mi történetünk. Ugyanis az egyház történetét nem mi határozzuk meg. Nekünk abba csak belesimulni lehet. Ez az egyház engedelmessége.

A mindenkori egyház válaszában ott lüktet a hit és kultúra tánca, az egymásba ölelkezéstől az eltávolodáson, az egymás lábára taposáson és lökdösődésen keresztül egészen egy-egy elhált éjszakáig. Isten népe történetén így végig tekinteni egyszerre drámai és felemelő. Legalábbis ilyen képet ad nekünk a Szentírás. A reformátorok egyházkritikája semmi ahhoz képest, ahogy a szentírók látni engedik Isten népének, sőt a legnagyobbak bűneit, botlásait, generációkon átívelő rémtetteit. Ilyen a mi történetünk.

Érdekes lehet Niebuhr klasszikus könyve⁷ alapján felidéznünk a mindenkori egyház kultúrához való öt lehetséges viszonyulását. Ezek közül ma egy olyan világkép narratívája bontakozik ki előttünk, amelyben egy Istentől egyre távolodóbb kultúrában fuldokló egyház még egy utolsó figyelmeztető kiáltást intéz a ninivei pusztulásba omló társadalomhoz végső intésként. De vajon ez krisztusi [felkent] prófétaság, és Isten országának [az Ő- és Újszövetség nyelvén: királyi uralmának] megmenekülést adó meghirdetését jelenti? Vagy inkább leleplezi a bennünk szunnyadó Jónást, aki inkább dühöng az árnyékot adó növény kornyadán, mintsem hogy „Isten városának” (Jón 3,3), Ninivének és az ott lakó emberek és állatok megmentésére igyekezze (Jón 4,10-11)?

7 Richard NIEBUHR, *Krisztus és kultúra*, Harmat, Budapest, 2006.

A mindenkori egyház legnagyobb kérdése, hogy képes-e Isten országát képviselni és megjeleníteni a világban. Úgy benne élni a világban, hogy eközben ne süllyedjen bele. Furcsa kort élünk. Miközben az emberek nagy része elég nagy mellénnyel utasítja el Istent (vagy valamit, amit az Ő nevével kapcsolatban ismerni vél), aközben talán soha nem tapasztalt heveséggel és kétségbeeséssel keresi Őt. A posztmodern embernek jóformán már az is elég, ha valakitől viszonylag hihető megerősítést kap a *hitében való hithez* valamilyen ezoterikus könyvből.

Lesslie Newbin tanítványa, a kanadai missziológiai professzor, Michael W. Goheen nem véletlenül világít rá arra, hogy Isten egy történetet tár elénk.⁸ Az Ő történetébe hívja be népét. A nemzetségtáblázatok ismételtetése, a nagy történetek újbóli elbeszélése nem színpadias elem. Isten népének – a Biblia által megjelenített leírások szerint minden népnek – az a küldetése, hogy megértse, jól értse ezt a történetet, és beálljon abba. Az *ubi Petrus, ibi Ecclesia* (ahol Péter [a pápa], ott található az egyház) gondolat reformátori reflexiója szerint ugyanis ott van egyház, ahol Isten története zajlik, és nem ott zajlik Isten története, ahol egy épületre kiírják, egyház.

Maga a szép magyar szó is erről árulkodik, hiszen az egyház kifejezésünk nem az egységről beszél, ugyanis a szó gyöke a régi „*igy*” szó szentet [bibliai értelemben Isten számára elkülönített] jelent. A reformációban semmi más nem történik, mint ezzel a bibliai alap gondolattal való drámai szembenézés. Ma is erre van szükségünk.

Olyan korba léptünk, amelyben nem az az elsődleges problémánk, hogy az emberek eltávolodtak a különböző felekezetektől – még akkor sem, ha úgy érzékeljük, az emberek Istentől távolodtak el. Látva korunk felfokozott istenkeresését, ez a következtetés maga mögött hagy néhány további kérdést. Ám ha a missziót olyan küldetesként látnánk, mint ahogy azt Jézus a hegyen épített város és a véka alá nem rejtett mécses képében elénk adja, akkor az Istentől eltávolodó emberek látványa nem elkeseredésre, csüggedésre vagy jónási ítélkezésre sarkall bennünket, hanem a ránk bízott értékvilág még elkötelezettebb képviselőit, felmutatására: „Ti vagytok a világ világossága. Nem rejthető el a hegyen épült város. Lámpást sem azért gyűjtanak, hogy a véka alá tegyék, hanem a lámpatartóra, hogy világítson mindenkinek a házban. Úgy ragyogjon a ti világosságotok az emberek előtt, hogy lássák jó cselekedeteiteket, és dicsőítsék a ti mennyei Atyátokat” (Mt 5,14–16).

8 Michael W. GOHEEN, *A Light to the Nations. The Missional Church and the Biblical Story*, Baker Academic, Michigan, 2011.

Ez az egyetlen küldetésünk. Ez a misszió. Ezért nem az egyháznak van missziója, hanem Isten missziójának van egyháza.

A nagyobb probléma tehát nem a társadalom elvilágiasodása, hanem a szekularizáció másik oldala. Az egyházi. Félek, nem állnak messze a valóságtól azok a kritikák, amelyek az egyház működését görcső alá véve megállapítják, hogy olykor az egyház működésében is kivehető az egyéni teljesítményen alapuló, fogyasztói kultúrába ágyazott, intézményi fenntarthatóságra törekvő, üzleti, érdekalapú működés jelei. Néha talán jobban, mint a világért önmagát feláldozó Krisztus-test. Mintha mi magunk sem vennénk észre, hogy amíg önmagunk megmaradásáért küzdünk, a lényeket – a lény(eg)ünket – veszítjük el, s ezzel a történetünket is. Az önmagáért élő egyház önmagával hasonlik meg. Ez a legdrámaibb meghasonlás.

A reformáció pünkösdhöz hasonló kirobbanása, nem módszereiben, kommunikációjában, pláne nem az egységes öltözékben, szóhasználatban, de még csak nem is a teológiai egységében, legkevésbé erős intézménységében hordozta erejét, hanem a hűségében. A reformáció áttörését – sok más mellett – az okozta, hogy a reformátorok meghallották koruk emberének kétségbeesett kérdéseit, és ezekre érthető, korrekt és megélhető teológiai válaszokat adtak. Különös, amikor a reformáció örököseiként a 16. század emberének adott válaszokat visszhangozzuk – ami persze a 21. században alig érdekel valakit –, miközben hagyjuk, hogy az emberek egyre reménytelenebbül keressék Isten megtapasztalható országát, azt az értékvilágot, amelybe belekapaszkodva végre békességre, reményre és vigaszra lelhetnek.

Ünnep van. Ám az ünnep [’idnap; üdvnep’] minősített pillanat. Benne rövid időre összeér a menny és föld, s valami átélhetővé válik az ember számára abból a csodából, amelyre talán generációk óta vágyik. Az ünnep – a valódi – ezért erőforrás. Ennek átéléséért van értelme visszaformálódni (re-formálódni) Isten Igéjéhez. Legelőször nekünk, hívő embereknek, hogy aztán mécsesként utat mutathassunk azok számára, akik éheznek és szomjúhozják ezt a fajta igazságot.

Ám ha az ünnep valódi, szent bizonytalansággal kell feltekintenünk arra, Aki megerősít vagy megítél bennünket. Ma is... S ha az egyház Ura bűneink ellenére megerősít bennünket, megmaradunk. Ha az ítélete marad rajtunk, akkor nem biztos. De akár így, akár úgy tesz (Ő szabad erre), reakciónk csak ugyanaz lehet, mint anno: jelen állapotunkból visszaformálódunk (reformálódunk) az eredeti küldetésünkhöz, és hogy újra feltegyük a valódi kérdést: „Mire tanít ezzel Ő bennünket?”